

A főnévvel egyeztetett mutató névmás konstrukció megközelítésben

Dömötör Éva (PPKE)

Az előadás tárgya az a mutató névmási konstrukció, amelyben egy főnév előtt áll az *az/ez* névmás (1).¹ A szerkezet formai különlegessége, hogy a névmás és a főnév számban és esetben/névutóban egyeztetve van, és hogy a névmást határozott névelő követi.

(1) *Azt a (két) könyvet olvastam* a múlt héten.

(2) [DP ... [AZ/EZ + A(Z) + ... NP]...] – [kifejtő deixis]

A vizsgált jelenségre a szakirodalomban különböző megnevezések és meghatározások utalnak, amelyek vagy funkcionálisan (kijelölő jelző: Kugler–Laczkó 2000, kifejtő deixis: Laczkó 2006, 2008), vagy a főnévi csoporton belüli pozícióval definiálják (DP specifikáló: É Kiss 2002, Dékány 2011).

A konstrukciós nyelvtan szempontjait követő megközelítést alkalmazva az (1)-ben illusztrált és (2)-ben leírt általános konstrukción kívül különböző, specifikusabb konstrukciók is azonosíthatók, amelyek azzal, egymással, illetve más konstrukciókkal öröklődési, poliszemikus vagy szinonimikus kapcsolatban állnak. Az előadás választ keres arra, hogy a (2) milyen módon kapcsolódik egyrészt az önálló mutató névmáshoz (*Azt olvastam* a múlt héten.), másrészt azokhoz a használatokhoz, amelyeknek nincs funkcionális megfelelőjük az önálló mutató névmási konstrukcióban. Ezek a használatok speciális diskurzuspragmatikai feltételekhez kötődnek (3)–(4), valamint formai megszorítások érvényesek rájuk (pl. csak veláris változat (3)–(4), tárgyeset (4)):

(3) A: Hol van Peti? B: Nem tudom. Biztos megint *arra a lányra* költi el a pénzét valahol.

(4) *Azt a kutyafáját!*

Az előadás a (3), (4) és hasonló használatok estében önálló konstrukciók feltételezése mellett érvel.

Hivatkozások:

Dékány, Éva Katalin 2011. *A profile of the Hungarian DP. The interaction of lexicalization, agreement and linearization with the functional sequence*. Disszertáció. The University of Tromsø.

É Kiss, Katalin 2002. *The Syntax of Hungarian*. Cambridge University Press, Cambridge.

Goldberg, Adele 1995: *Constructions. A construction Grammar Approach to Argument Structure*. The University of Chicago Press, Chicago and London.

Kugler Nóra–Laczkó Krisztina 2000: A névmások. In: Keszler Borbála (szerk.) *Magyar Grammatika*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 152–73.

Laczkó Krisztina 2006. *A magyar névmási rendszer – nyelvtan és funkció*. Martin Opitz Kiadó, Budapest.

Laczkó Krisztina 2008. A mutató névmási deixisről. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.) *Általános nyelvészeti Tanulmányok XXII*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 309–47.

---

¹ Konstrukción Goldberg 1995 alapján bármilyen szinten és összetettségben létrejött forma-jelentés társulást értek, ahol a formai oldalhoz szintaktikai, morfológiai és prozódiai, a jelentés oldalhoz szemantikai, pragmatikai jellemzők tartoznak – amennyiben azok az adott konstrukció azonosításában jelentőséggel bírnak.